

ՊԱՏԿԵՐԱՒՈՐ ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

Յ Օ Ր Ի Ն Ն Ց

Ղ. Ա Ղ Ա Յ Ե Ա Ն Ց

Մ Ե Ծ Ե Ր Ի Ե Ն Փ Ո Ջ Բ Ե Ր Ի Հ Ը Մ Ը Բ

Մ Ե Ծ Ե Ր Ի Հ Ա Մ Ա Ր Ի Բ Բ Ե Ի Ի Ն Բ Ն Ո Ւ Ս Ո Ւ Ց Ի Զ

Երկրորդ տպագրուրիւն, անփոփոխ

Հեղինակի սեփական և փոխադրած յօդւածների, այլ և պատկերների արտատպելու իրաւունքը վերապահւած է:

Թ Ի Ց Լ Ի Ս

Տպարան «Պրոգրէս» Ընկ. | Типография Т-ва «Прогресс»

Вельямновская, № 7.

1908

2

երկու սանդր

երկու մանուկ
երկու կուկու
երկու մուկ
երկու սուր
երկու երես
երկու կարաս
ես. դու. նա.

ես եմ. դու ես.
ես կարում եմ.
դու կարում ես.
նա կարում է.
ես սանդրում եմ.
դու սանդրում ես.
նա սանդրում է.
ես կարդում եմ.
դու կարդում ես.
նա կարդում է.

դան-դան

դան, դան, դանդանա.
դանդան կանէ Անանս.
դան, դան, դանդանա.
դանդան կանէ Մանանս.
դան, դան, դանդանա.
դանդան կանէ Սուրէնս.
դան, դան, դանդանա.
դանդան կանէ Կարէնս.
դան, դան, դանդանա.

երկու, ե, ես, երես, երեսուն

մուկ, ու, ուս, ուր, մուր, սուր, մրուր

մ ա տ ի տ ի տ

ես մի մատիտ ունիմ.
դու մի սուր մատիտ ունիս.
նա մի կարմիր մատիտ ունի.

Աննան մի մատանի ունի.
ես երկու մատանի ունիմ.
Աննան մէկ տիկնիկ ունի.

1*

Ատատա, մատատա,
տարաս, մարաս,
ասան, կասան,
կարմիր մասան.
արուս, մարուս, դմլուս.

2*

Ատիտ, մատիտ,
անդրի, մանդրի,
ասուր, մասուր,
էս դէդ, էն դէն,
ուս, սուս, դմլուս.

մատիտ, ի, ի, իմ, մի, միս, սուր

* Մրանք մանկական ոտնախաղեր և ձեռնախաղեր են, որոնք սովորաբար բաղկացած են լինում ստուգաբանութիւն չունեցող խառնալեզու բառերից: Պէտք է նարցնել մանուկներին, թէ սրանց նման ինչպիսի խաղեր գիտեն իրենք: Իմ լսածներից յիշում եմ հետևեալները, որոնք անշուշտ կաննան իրենց շոկ տեսակները: 1. Իծիւ, բիծիւ, շաշան, գրիտիւ, ալիս, մալիս, ծիւան, ծալիան, սուլուփ: 2. Էն-դէր, մէնդէր, ցուպ, ցենդեր, կերաս, էզր, կուս: 3. Էնէնը, մէնէնը, սենին, սի, լիպտի, կիպտի, կնճ: 4. Ատատա, բատատա, շամաշու, շամշուլակի, բիթամբու, բարբու խաբ, փիշու: 5. Օնի, անի, կապի-տանի, դերծի կոնի, նա-պրի-պոնի, իրէշի, բիւշի, իկ, լուշի, վիդու, Վճու:

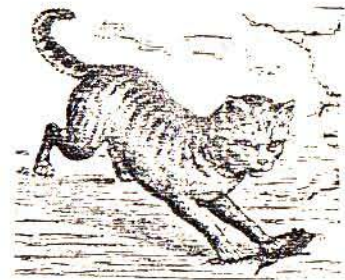

կատուն ու շունը շՇ ըԸ

շունն ու կատուն. կատուն ու մուկը. մէքն ու մանուկը. մատակն ու մարուկը. սանդն ու սնդուկը. էշն ու իշուկը. շունն ու շնիկը. Շուշիկն ու Մուշիկը. Անուշն ու Սիրանուշը

կատուն ու մուկը
Մուկիկ, մուկիկ,
շէկիկ-մէկիկ,
մըտիկ, մըտիկ,
կատսն, կատուն
տուտիկ կանի,
ուտիկ կանի,
ու-ու-սն....
տուտիկ կանի,
ուտիկ կանի,
ու-ու-սն....

մ տ ը դ
ու
կ ն ի կ

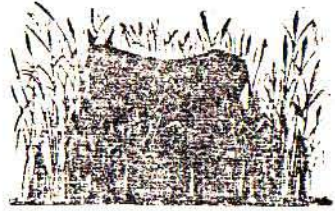
Արամն ու իր
կին Աննիկը
դաշտումն
էին: Մէկ մու-
կը մտնում է
արտը: Արամը
ասում է.
—Աննիկ, Ան-
նիկ, մուկը,
մուկը, էս ան-
տէքն ուտում
է արտը: Ան-
նիկն ասում է.

—Արամ, մուկը արտ կուտի:—Կուտի, կուտի, Աննիկ.
դաշտի մուկը արտ է ուտում, ասում է մարդը:

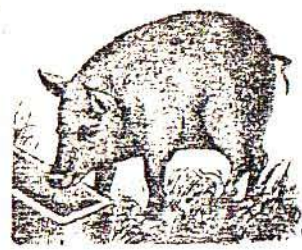
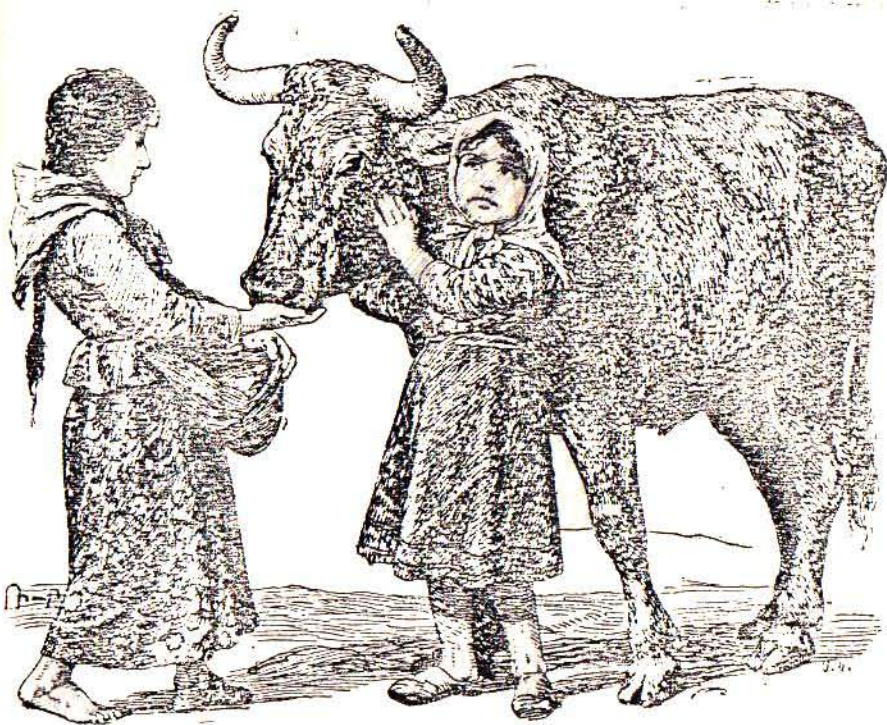
Մ Ի Ն Ա Ս Ի Է Շ Ը

Մինասի էշը մտնում է էմինի արտը:
էմինը ասում է.—է... իշատէր Մի-
նաս, իշատէր Մինաս... էշդդ արտըս
ուտում է... Մինասը իմանում է, սուս
է անում: էմինը ասում է.—է՛շ, է՛շ,
Մինասը արտը: ուտում է, եկ սրան
դուրս արա:

Մինասի էշը
էմինի արտումը

Արի, արի, Մուսնուշ, Շուշիկին տար Մուշ.
Արի, արի, Անսնուշ, Շուշիկին տուր նուշ:

խոզ ոչխար

Ոռզը ոչխարի կշտին արմատներ էր ուտում: Ոչխարը տեսնում է նրան ու ասում.

- Մէրունիկ, ինչո՞ւ խոտ չես ուտում.
- Ես կուշտ եմ, ասում է խոզը:
- Որ կուշտ ես, ինչո՞ւ արմատներ ես ուտում.
- Արմատները անուշ են, շարագ եմ անում, ասում է խոզը, որ ամեն ինչ ուտում էր:

Սուրենի եզր 4 2

Սուրենը մի եղն ունէր, անունը կարմիր: Կարմրին շատ էին սիրում Սուրենի տանը ու նրան կերակրում էին շատ շատ: Նրա մազերը կարմիր էին ու սիրուն:

Սուրենը եղն ունէր,
մի շատ սիրուն եզ.
սիրուն, սիրուն,
մի շատ սիրուն եզ:
Անունը կարմիր էր,
մազերը կարմիր.

կարմիր, կարմիր,
մազերը կարմիր:
Նրան սիրում էին
Նազիկն ու Զանին.
Զանին, Զանին,
Նազիկն ու Զանին:

խոզնուռչնիկ

Ոգնին շարունակ մկնիկներ էր որսում ու իր ոգնիկներին կերակրում: Մի սիրուն մկնիկ մի կատու է տեսնում ու ասում նրան.

—Մեր տէր ու տիրական կատու, ոգնին մեզ կուտորում է, արի ազատիր մեզ: Կատուն ասում է.—Եկ իմ կշտին ազատ ման արի, ես կըսաստեմ ոգնուն:

Մկնիկի մէջը տեսնում է որ կատուն սրում է ատամները, ասում է.—Իմ սիրունիկ մկնիկս, կատուն կըսաստի ուրիշներին, որ մեզ մենակ կուտորի:

—Ո՛ւ-սը... սարսում է մկնիկը ու մըտնում է իր տնակը:

ա ե է ը ի ու գ զ կ մ ն շ ո ս ր
Ա Ե Է Ը Ի ՈՒ Դ Զ Կ Մ Ն Շ Ս Տ Ր

արաւ, արաւորայ, արաւորայ կրկնորայ.

աւաւ (աւ) կաւ իաւ արաւ տարաւ կերաւ
 Եկաւ տրւաւ աւազ գաւակ Զաւէն Աւետիս

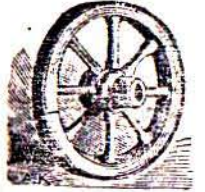
կաւ, աւ, կա կա կաւ, հիւ

հաւ (հ) հա ահա ահ մահ համար հագար
 Հաւը հաւին կը հաւանի: Հաւը տանը կենա,
 կուտն ուտի: Հաւի միսը մարսական է:

տերեւ (եւ ե) սե իսե արի մինչև Սևան
 Երևան հարևան կարևոր

անիւ (իւ) աղնիւ հաշիւ շիւան դիւան.

կով (ով) սով հասով կաւով տրևով ո՞վ արաւ.
 ո՞վ կերաւ. ո՞վ տարաւ. ո՞վ է նա. ինչո՞վ.

վարդ վախ վատ վար վան
 վահան վասակ վարդան

վարդ, վախ, վատ, վար, վան

արլար լաւ լար լաստ
 տալ լոյ լախտ լաւաշ լալար, րար, րար, րար
 քար շաքար քամի
 սարք մարուր քանոն քալաք Ախալքալաք.

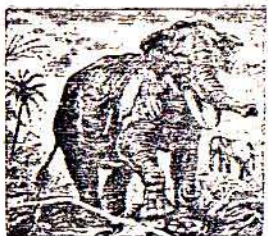
Լ

Աքլարի հրաւերը

Աքլարը հարևանի հաւին հրաւիրում է կուտի. ասում է.
 —Հաւիկ—մարիկ, արի կուտ տամ, կեր:
 Հաւը չի ընդունում արքլարի հրաւերը.
 —Կուտ ունենաս, քո հաւերին կրտաս,—ասում է ու
 կըրկըչում:
 —Հաւ,—ասում է արքլարը: Դու հիմա կը տեսնես, ինչ-
 քան կուտ ունիմ ես: Էս ասում է ու կանչում իր հաւերին.
 —Կու-կու-րի-կոտ... Կոտ, կոտ, կոտ...
 Կուտի անունը որ լսում են հաւերը, հաւաքում են
 շուտ և ուտում կուտ. իսկ հարևանի հաւին դուրս են ա-
 նում. նրան կուտ չեն տալիս:

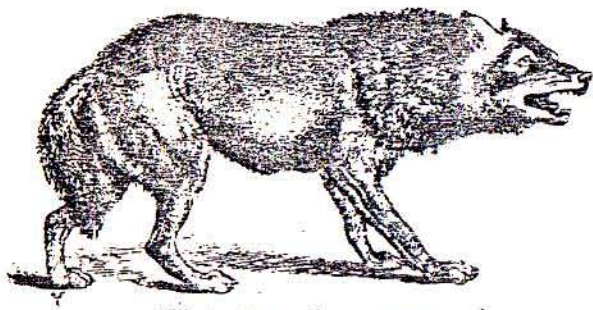
Փ ի ն

Փիղը շորս ուղտի շափ կըլինի:
Փիղը լինում է տաք երկիրներում:
Մեզանում փղին ասում են փիլ:

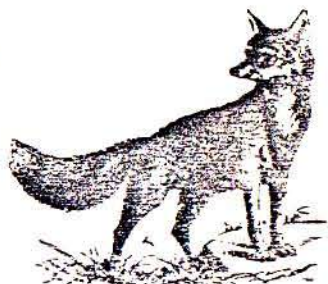
Փիղ, ուղտ, փափ, փղիղ

փիղ փիլ

Գ ա յ լ

Գայլը գիշակեր գազան է: Գայլը ոչխարի գող է: Որ գրենք և կարգանք գայլ կարող ենք գրել և կարգալ նաև— այլ սայլ փայլ, փայտ, քայլ հայր, մայր, այս, այդ, այն, հայ, վայ, ուխայ, շայ, փայ, գիր, գրիչ, գեղ, գետ, երգ.

Ա ղ լ ե ս

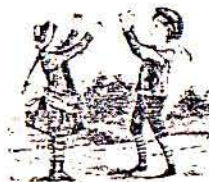
Իմ սոխակին

Արի, իմ սոխակ,
երգէ երգ սիրուն,
Քո անուշ երգը
Ես շատ եմ սիրում:

Աշուղ Գեորգի երգը

Գրիչ արի մի գիր գրեմ Գալուստին.
Մի գիր գրեմ, նամակ գրեմ Գալուստին:
Մեր Գալուստը ինքը գրել չըգիտէ,
Նա ուրիշին գրել տալը լաւ գիտէ:
Գրիչ արի, մի գիր գրեմ Գալուստին.
Մի գիր գրեմ, նամակ գրեմ Գալուստին:

Ի՞նչ են անում.

Գայլը եւ աղւեսը

Գայլը և աղւեսը ընկերներ էին:

Մէկ անգամ աղւեսը ասում է գայլին.

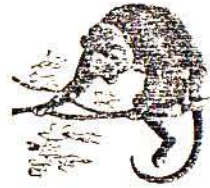
— Սիրելի գայլիկ, ես մի հաւատան տեղ գիտեմ, կը գնամ մի շագ հաւ կը հանեմ, միասին կուտենք:

Գայլը ասում է.

— Ես հաւի միս չեմ ուտում, ես կը գնամ սշխարի. ոչխարի միսը շատ համեղ է:

Աղւեսը գնում է մի հաւ է գողանում, իսկ գայլին չները տեսնում են և մի լաւ զրգզրգում:

ուղի. ու, ուր, ուր, ուսկիւրդի գայլիկ

կ ա պ ի կ

պ Պ

պարկերուպ

ԳՍՏԻԿ ԼԱՄՊ

Աշխատատէր Պետրոսը

Պետրոսը ուսումնարանի աշակերտ էր:

Նա գիշերը շատ էր գրում լամպի լուսումը:

Մի գիշեր էլ մայրը ասում է.

— Պետիկ, մատաղ, հերիք է, էլ մի գրիւ. լամպի լուսումը երկար չեն գրիւ:

Պետրոսը պատասխանում է.

— Մայրիկ, քիչ էլ սպասի, այս բոլորիս կաւարտեմ:

բաղ. բաղիկի

բ ա դ

բ ու

Բաղը բոլում է: Բուն գիշերը կանչում է—բ՞ն, կամ բ՞ն: Մրա համար նրան ասում են՝ բ՞ն կամ բա՞ղուչ:

Բուն համարում է գիտուն, իմաստուն: Բուն բնակում է աւերակ տեղերում:

Իրենանակ չի գալ

ծ ի ծ ե ո ն ա կ ն ե թ ծ ո

Գարունը չըմտած, ծիծեռնակ չի գալ. երեխան լուռ մնա, մայրը ծիծ չի տալ: Նրանենին նուռ կըտա, իսկ ուռենին՝ ուռ. ծուռ ծառը չի դըղւիլ, միշտ կը մնա ծուռ:

ա ե է ը ի ո ու
Ա ե է ը Ի Ո
բ գ դ զ լ լւ ծ
Բ Գ Դ Չ Լ Խ Ծ
կ հ ղ մ ն շ շ
Կ շ Դ Մ Ն Շ Չ
պ ս վ տ բ լ փ
Պ Ս Վ Տ Ր Ի Փ
այ աւ եւ իւ ով և

Ծ ա փ ի - ծ ա փ ի

Ծափի կանի իմ բալիկս.
Ծափի, ծափի, ծածափ, ծածափ.
Ծափի կանի իմ գառնուկս.
Ծափի, ծափի, ուխանյ, ուխանյ...

կ ա ց ի ն

ց ա ն ց

ց ա ի ու ա լ ւ ց ւ փ

ց ծ

Մացակը և Ցականը տանը մընացին, ոչինչ չը շինեցին: Հացը հացարարին տուր, մի հաց էլ աւել: Երեխէն ասեց՝ հաց, հաց. մայրը ասեց՝ կաց, կաց:

Թ ի Թ ե ո

Միրուն թիթեռ, մեզ ասա,
Թէ ինչով ես դու ապրում.
Մաղ ցերեկը խաղում ես.
Ի՞նչպէս է, որ շես դադրում:

Թ ի Թ ե ո

ր ո չ ն ի կ ն ե թ

Ս. դ ու ն ա կ

Ղն-ղն-ղն, ա դու-ղն,
նակ, նակ, ա-դու-նակ.
Թ՛ը՛ոոո...

Կ ա շ ա զ ա կ

Չն-չն-չն, կա-չն-չն,
Ղակ, դակ, կա-չա-դակ.
Թ՛ը՛ոոո...

Շ ու շ ա ն

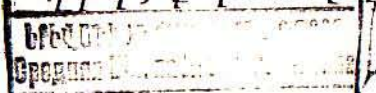
Իմ սպիտակ թերթերում
Մեղու, բզէզ և թիթեռ
Կարող են հանգիստ գտնել
Ինչպէս ազնիւ զեռուններ:

Կ ո ո ն կ ն ե թ

Կը՛ո, կը՛ո, կըռկըռան,
Կըռունկները հա՛ թռան.
Կըռունկների թևի տակ
Եկաւ ամառ մեր դըռան:

Գ ա ո ն ու կ

Մի լար, գառնուկ սիրական,
Փոքրիկ տղի դու նման.
Կըգայ մայրըդ, հետը շատ
Կըբերէ քեզ անուշ կաթ:

օրօրոց *օրօրաց. Ե. Ե.*

1

—Օրօրոց, օրօրոց,
Ռւմ ես օրօրել.
—Անուշին եմ օրօրել,
Աննիկին եմ օրօրել,
Արմիկին եմ օրօրել,
Օհանին եմ օրօրել,
Օսանին եմ օրօրել:

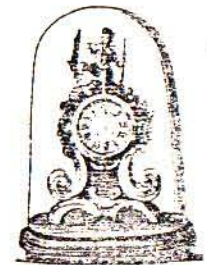
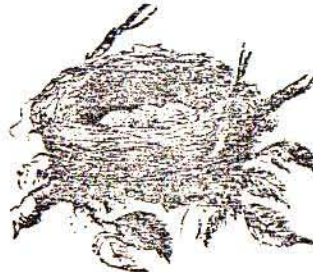
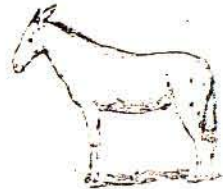
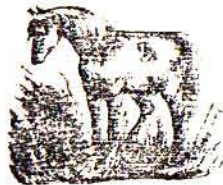
—Օրօրոց, օրօրոց,
Ով հւմ էր օրօրում.
—Մայրիկն Անուշին,
Անուշն Աննիկին,
Աննիկն Արմիկին,
Արմիկն Օհանին,
Օհանն Օսանին...

Ա Լ Ե Թ Ի Ս

Մելքոն, Գասպար և Բաղդասար. ալետիս.
Շատ պլպլւրան մի աստղ տեսան. ալետիս.
Երբ աստղի հետ մի տեղ հասան. ալետիս.
Մի խոր ու լայն բարայր մըտան. ալետիս.
Այնտեղ դրտան Սուրբ Մայրիկին. ալետիս.
Ասննասուրբ Մանուկ գըրկին. ալետիս.
Շատ պարզկներ տըւին նըրան. ալետիս.
Ոսկի, կընդրուկ շատ պատւական. ալետիս.

2

Օրօրոցն օրօրւեց,
Թախկ ու թուխկ արաւ,
Ուլուկն շարանը
Չախկ ու շուխկ արաւ.
Արմենակն էր քնած
Օրօրոցումը,
Մայրիկին էր տեսնում
Նա երազումը.
Իսկ մայրիկը տըխուր
Ու մըտամոլոր,
Երեխի մօտ նըստած,
Ասում էր օրօր.
Օրօր, բալիկս, օրօր,
Օրօր, գառնիկս, օրօր:

Անա ձի: Սա ձի է: Հիմա կարող
ենք գրել և կարդալ.—ձի, ինձ,
ձու, ձուկ, ձոր, ձող, օձ, ձեզ.

Ձի

Ջ ո Ր Ի. Գնացի ջուրը ջրի,
Ոտքս ջրումը դրի.
Հրէս կըզա քաջիկս,
Ծաղիկներս ջըրջըրի:

Ճ ի ճ ու ճանճ ճահիճ արճիճ
Փոքրիկ հէքիաթ

Պոչի. գ. Ջ.

Անտառի միջում մի ճօճ կար կապած,
Մի սիրուն տղա ճօճումը դրած.
Ճօճը կապած էր փափուկ ուռերով,
Տղան բարուրած թարմ տերևներով.
Քամին օրօրեց, սլախրան ծիծ տըւեց.
Տղան մեծացաւ, շատ մեծ մարդ դառաւ:

Ուռերով, է. Ե.

բ ո յ ն. Որ գրենք բոյն, կարող ենք
գրել և կարդալ—գոյն, բոյս,
լոյս, կոյս, սոյն, դոյն, նոյն,
ցոյց, օրացոյց, տարեցոյց,
նոյ, հոյակապ, բարոյական.

Ժամացոյց. Ժամ ժամանակ արժան ուժ
կուժ ակնաբոյժ ատամնաբոյժ
ժամացոյցը ունի եր-
կու սլաք. մէկը ցոյց է
տալիս ժամը, մէկէլը՝

Ժամացոյց. Ժ. Ե.

լոպէն: Ժամ ցոյց տուող փոքր է, լոպէն ցոյց տուող մեծ:

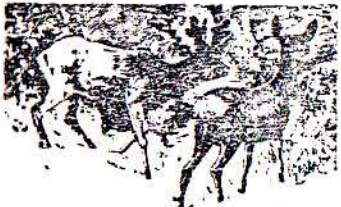

Տոտիկ-տոտիկ

Տոտիկ արա, տո՛տ է.
 Ճանաչե՞ր կանաչ խո՛տ է:
 Ման արի, մանի՞ր մատաղ,
 Սրուլիկ շանի՞ր մատաղ,
 Հիմա քեզ ծիծի կըտամ,
 Խնկահոտ ջանի՞ր մատաղ:
 Տոտիկ արա, տո՛տ է.
 Ճանաչե՞ր կսմուշ խո՛տ է:

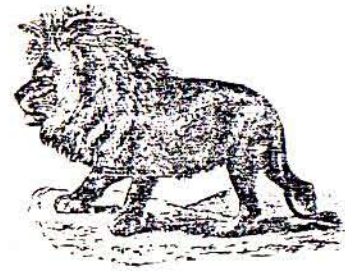
Ա ո ա ծ ն ե ր

Մի ձեռքով երկու ձմերուկ չեն բռնիր:
 Զրբի գողը ձիու գող կըղառնա:
 Նոր հաւերին ջու-ջու, ջու-ջու, հին հաւերին քշա՛, քշա՛:
 Մի բաժակ ջուր, ով ուզի, տուր:

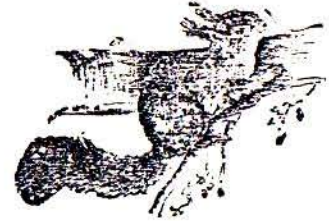

Ընկերասէր եղջերուներ

Մի սարի վրա արածում էին երկու եղջերու:
 Նրանցից մէկը մի քանի խոտ պոկեց մէկէլին
 տըւաւ՝ ասելով.
 —Ընդունիր, եղբայր, այս խոտը, թէև սա ոչ մէ-
 կիս պակաս չէ:
 —Շատ և շատ շնորհակալ եմ,—պատասխանեց
 մէկէլը,—ինչո՞ւ չըշահենք մէկ—մէկու սիրտ, թէկուզ
 սարի խոտով:

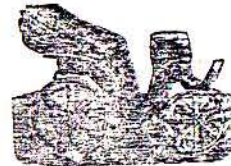
ա ո իւ ծ

ս կ իւ ո

Իւր իւր գիւղ շիւղ բիւրեց կիւրեց աղբիւր միւս հիւսիս
 արին հարիւր ձերութիւն գերութիւն գիտութիւն ծուլու-
 թիւն պատմութիւն գրութիւն տէրութիւն պետութիւն

Առիւծը գազան է. նա շատ զօրեղ է: Սկիւռը
 կրծող կենդանի է. նա գիտէ մագլցել ծառերի վրա: Արծիւը
 թռչուն է. նա գիշատիչ է. թռչում է շատ բարձր:

Փ ա յ տ օ ն Ծ ու ը գ օ ն Ծ ը ր ան ս ի ա Ա ֆ ը ի կ ա Փ է ս ք է Փ

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
 մէկ երկու երեք չորս հինգ վեց եօթը ութ իններ տասը

առաջին
 երկրորդ
 երրորդ
 չորրորդ
 հինգերորդ

ե օ թ ը

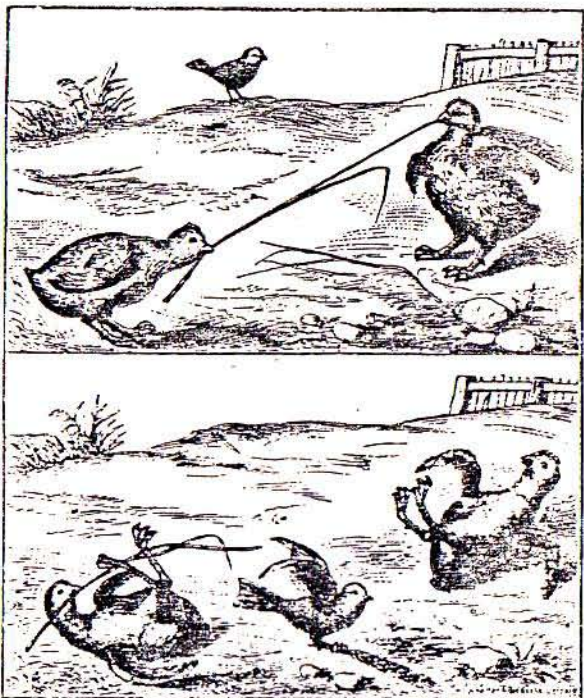
վեցերորդ
 եօթներորդ
 ութերորդ
 իններորդ
 տասներորդ

եօթը տասներեօթը քսաներեօթը եօթանասուն արդեօք

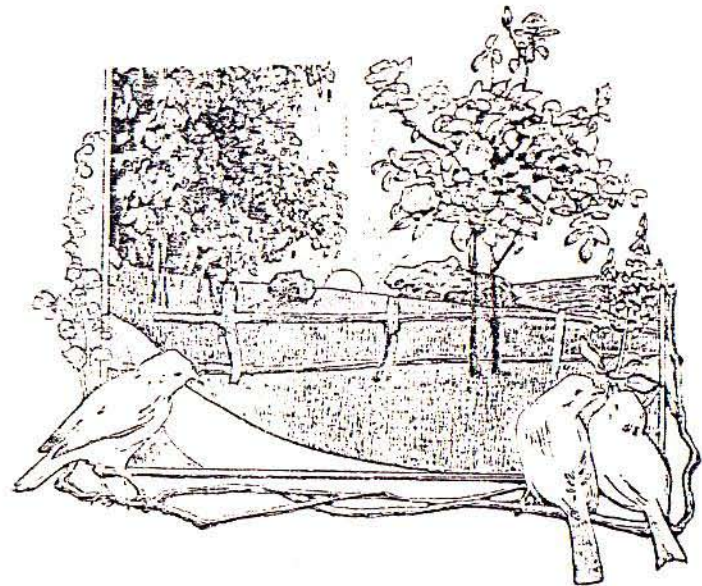
Ծիտը ծառին ծլըլում է. ծիւ, ծիւ, ծիւ...
 Բազէն գլխին պրտըտում է. վնւյ, վնւյ, վնւյ...
 Ծիտը լրոնց, ծիտը վախեց. վնյ, վնյ, վնյ...
 Բազէ թը՛ռ, բազէ թը՛ռ... հնյ, հնյ, հնյ...
 Բազէն թռաւ, բազէն փախաւ, ի՛նչ լաւ էլաւ, ի՛է, ի՛է, ի՛է...

Ե Ր Կ ՈՒ Չ Ա Գ Ի Կ

Երկու փոքրիկ ձագիկ մի ծղնոտ գտան՝ հասկը վըրան:
 Հասկումը շատ հատիկներ կային: Չագիկները բռնեցին

ծղնոտի ծայրերից և սկսեցին քաշել մէկը իր կողմը, միւսը՝
 իր: Ծղնոտը կտրւեց և ձագիկները վայր թափւեցին ոտնի-
 վեր: Գող ծիտը վրայ հասաւ և հասկը ճանկեց ու թռաւ:

ԱՐԵՒԻ ՀՐԱՄԱՆԸ

Գարնանային մի սիրուն առաւօտ արևը բարձրացաւ և
 ասեց աստղերին.

— Դէ, սիրուն աստղիկներ, երկնքի ճրագներ, հիմա
 գնացէք, գիշերը եկէք:

Ծագիկներին ու թռչնիկներին ասեց.

— Չարթեցէք, ծագիկներ, զարթեցէք, թռչնիկներ: Եւ
 զարթեցին բոլոր ծագիկները, բոլոր թռչնիկները:

«Ես պիտի երգեմ, ասեց արտուտը:

«Ես պիտի ծաղկեմ, ասեց վարդը:

«Իսկ ես ի՛նչ պիտի անեմ, ասեց մութ ամպիկը.—

չը ջըջը՛մ երկիրը:

Արևը պատասխանեց.

— Թո՛ղ երգի արտուտը, թող բացւի վարդը. իսկ մութ
 ամպիկը, ջրով լիքը, թող գնայ, հեռանա՛ր:

Ծագիկները բացւեցին, թռչնիկները երգեցին, երեխէքն
 էլ զարթեցին և սկսեցին արևի երգը:

Ա Ր Ե Ի Ի ն

1

րև, արև, Եկ, Եկ,
սխշուն քարին վէր Եկ.
սխշուն քարին տխտիկ* արա,
եր ոչխարին մտիկ արա,
սկ զառներին ճիտիկ* արա,
ր զալլը գալ, տուտիկ* արա:

2

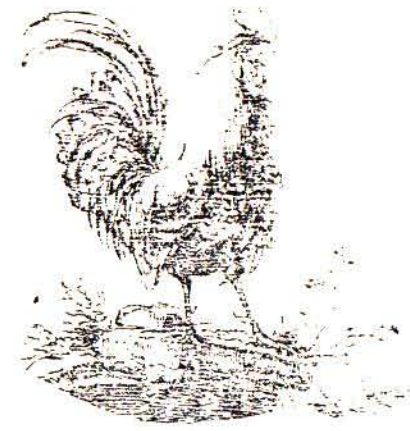
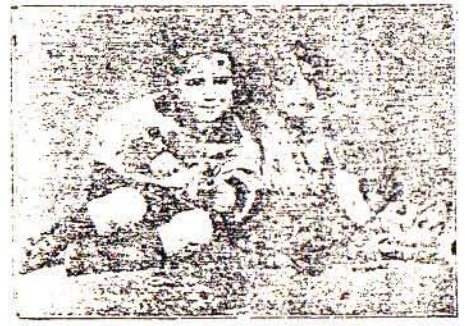
րև, արև, Եկ, Եկ,
իդի քարին վէր եկ:
հասն ամպեր, հեռացէք,

Արևին ճանապ տըւէք.
Թողէք դա գալ մեզ մօտ,
Դրա լոյսին ենք կարօտ.
Կարմիր արև, Եկ, Եկ,
Նախշուն քարին վէր եկ:

Արեւ յաղթեց ամպերին,
Շողքը ձգեց սարերին,
Զիդի քարը, տես, տես,
Պսպրղում է սսկու պէս:
Սիրուն արև, մի՛շտ եկ,
Զիդի քարին վէր եկ:

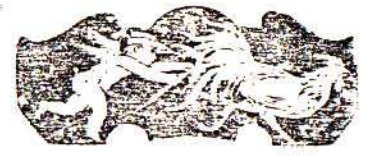
Ա Ռ Ա Ի Օ Տ

Արեգակը դուրս է եկել պսպրղալով,
Շողքը հերթից ներս է ընկել շողշողալով:
Ծիտը ծառին կըշկըշում է ծըլըլալով,
Զորումն առուն քըշքըշում է վըշըշալով:
Ծող տղայի քունն է տարել խրոբմիալով,
Կօշիկները շունն է տաղել մըմըռալով:

Ա Ք Ա Ղ Ա Ղ

Արագաղը կանչում է—
Ծուզրուզու...
Ղու—ղու—ղու...
Պառաւ նանը գարթնում է.
Տա—տա—տա...
Պա—պա—պա...
Աքլար, ինչո՞ւ կանչեցիր,
Ինչո՞ւ նանին գարթեցրիր...
Ա՛խ աքլար, փո՛յ աքլար,
Դու աղւէսի փո՛յ աքլար.
Ինչո՞ւ վազ-վազ կանչեցիր,
Ինչո՞ւ նանին գարթեցրիր.
Ա՛խ դու-դու,
Ա՛յ ջու-ջու...

ԽԵՂՕՔ ԳՂՈՒՆԸ

Բերանը ասեց.—Ես ամեն
ինչ կուտեմ կը խմեմ:
Գլուխը ասեց.—Հը՛մ...
Լեզուն ասեց.—Ես ինչ ու-
զենամ, կասեմ, կը խօսեմ:
Գլուխը ասեց.—Հը՛մ...
Զեռները ասեցին.
—Մենք ամեն ինչ կը շի-
նենք, կը բանդենք:
Դլուխը ասեց.—Հը՛մ...
Ոտները ասեցին.
—Մենք ամեն տեղ կեր-
թանք, ման կը դանք:
Գլուխը ասեց.—Հը՛մ...
Բերանը և լեզուն, ձեռ-
քերը և ոտները ասեցին
գլխին:
—Ինչո՞ւ ես հըմ անում:
Գլուխը պատասխանեց.
—Ինչ անէք, շանէք՝ առաջ
ինձ պիտի հարցնէք:
Ոտները և ձեռները կուշ
եկան, բերանը մնաց բաց, իսկ
լեզուն կակազելով ասեց.
Հա՛... ր-զը-զորդ է ասում
զը-զը-զլուխը...

*Մտնակն ան աստեղ են տխտիկ արա—նաստեղ: ճիտիկ արա—զըզիկ: ճուտիկ արա—ձեծիկ:

ՏԱՏԻԿԻ ՀԵՒԻԱԹԸ

1

Ձմեռն էր, գիշերը երկար: Գիւլնազ տատը գլուխը բարձի վրայ դրած՝ ննջում էր: Երեխէքը վրայ թափւեցին, բունը փախցրին, որ իրանց համար մի հէքիաթ ասի. նա էլ սկսեց.

— Էլե՛լ է, չի էլե՛լ՝ մի արտուտիկ:

Կտուցը սուր, մեր Սուրիկի քթի նման:

Բըմքուլը խուճուճ, Արմիկի մագերի նման:

Թևերը փափրիկ, Արփիկի կոների նման:

Ահա այսպէս սիրուն էր արտուտիկը:

— Բա ինձ նման ոչինչ չունէ՞ր, ասեց Վանին:

— Բա ի՞նձ, ձայն տըլաւ Հոփսիկը:

— Ինձ էլ շասեցիր, տատիկ, լաց էլաւ Նազիկը:

— Սպասեցէք, սպասեցէք, երեխէք, ամենքիդ էլ բաժին կրհասնի, — ասեց տատիկը և շարունակեց. — Աշիկները այնպէս նախշուն էին, ինչպէս Վանինի աչքերը:

Կատարը այնպէս կարմիր էր, ինչպէս Հոփսիկի թշերը:

Ոտները այնպէս բարակ էին՝ ինչպէս Նազիկի մասները:

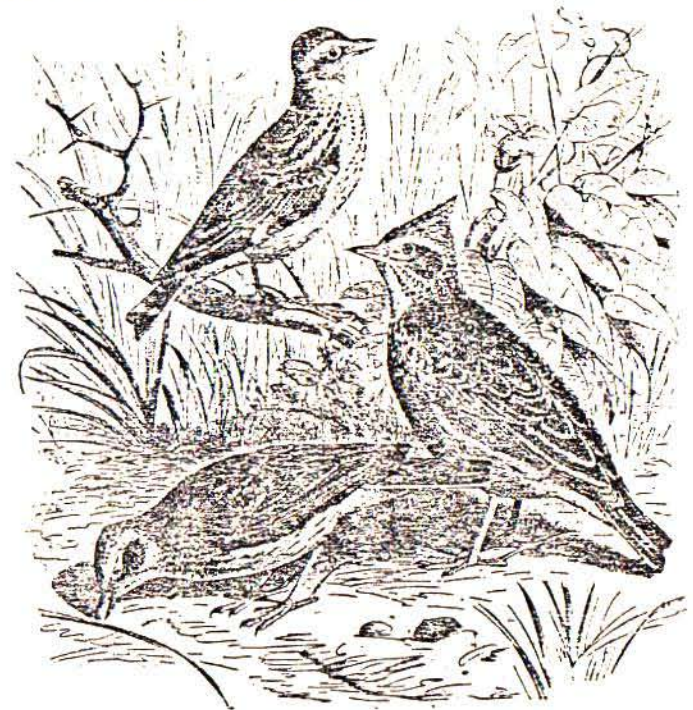
— Ես ոտները չեմ ուզում, նեղացաւ Նազիկը:

— Բա ի՞նչը կուզես, Նազիկ: Եթէ տոտիկներ ասեմ, կուզես, — ասում է տատիկը:

— Ձեմ ուզում, ոչ ոտները կուզեմ, ոչ տոտիկները, ես աշիկներն եմ ուզում:

— Աշիկները ինձ է տըլել տատիկը, բեզ չեմ տալ, գոչեց Վանին:

— Նազիկ, կուզես, կատարը դու վեր առ, տոտիկները ես կըվերցնեմ, ասեց Հոփսիկը:

Արտուտիկներ

— Ձեմ ուզում, ես աշիկներն եմ ուզում, պնդեց Նազիկը:

— Վանի, դու կատարը վերցրու, ես տոտիկները, իսկ Նազիկը՝ աշիկները, խնդրեց Հոփսիկը, որ ամեն կերպ աշխատում էր հաշտութիւն ձգել:

— Ի՞նչ եմ անում կատարը, տատիկը ում ինչ որ տըլել է, այն է նրանը, պնդեց Վանին:

— Ծճմարիտ է ասում Վանին, ամեն կողմից գոչեցին երեխէքը:

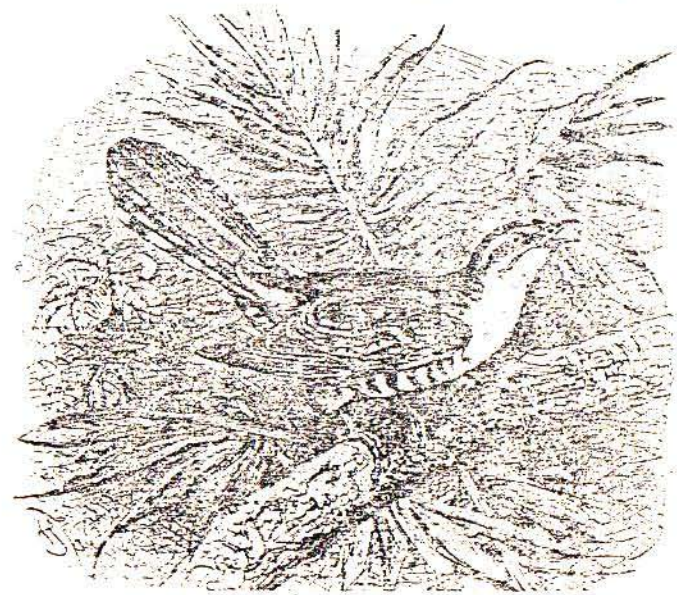
Նազիկը գո՞հ չըմնաց և վէճը երկար շարունակեց. բայց տատիկը չէր լսում, նա քնել էր, էլ չէին կարող գարթեցնել. վեր կացան իրանք էլ մտան տեղները:

Միւս երեկոյին երեխէքը էլի հաւաքւեցին տատիկի մօտ, որ լսեն հէքիաթի շարունակութիւնը: Նա էլ սկսեց.

—Անցած գարնանը մեր պարտիզի ծառի վրայ մի սիրուն կրկու կար: Ես նստած էի ծառի տակին, և դուք մէկ մէկ եկաք ինձ մօտ:

Երբ որ Սուրիկը ներս մտաւ, կրկուն կանչեց.— Կ՛ո՛ւ-կ՛ո՛ւ:

Կրկու

Եկաւ Արմիկը, կանչեց.— Պո՛ւ-պո՛ւ: Եկաւ Արփիկը, կանչեց.— Տո՛ւ-տո՛ւ: Եկաւ Հոփիսիկը, կանչեց.— Իո՛ւ-դո՛ւ: Եկաւ Վանին, ասեց.— Բո՛ւ-բո՛ւ: Եկաւ Նազիկը, կրկուն էլ ոչինչ չասեց, թռան, գնաց:

—Օ՛խ, օ՛խ, Նազիկ, օ՛խ, օ՛խ, կրկուն քեզ համար ոչինչ չի ասել... միաբերան գոչեցին երեխէքը և ջըզրացրին Նազիկին:

Նազիկը շատ նեղացաւ, թէ ինչու կրկուն նրա համար ոչինչ չի ասել, և սկսեց լաց լինել:

Տատիկը ասեց.— Նազիկ, դիտես ինչու կրկուն քեզ հա-

մար բան չասեց. նա վախեց քեզանից: Ինչ որ ասէր, դու չըզլտի հաւանէիր, ուրիշն էլ իրանը քեզ չէր տալ, ինչպէս անցած երեկոյին:

—Տատիկ ջան, տատիկ, որ մէկ էլ կրկուն գայ, ասա՛ ինձ համար էլ մի բան ասի. ինչ էլ որ ասի, ես կընդունեմ,— աղաչեց Նազիկը և այնուհետև շատ խելօքացաւ:

Ի՛նչ
էն
անում.

Ճախարակի երգը

Մանիր, մանիր, իմ ճախարակ,
Մանիր սիպտակ մալանչներ,
Մանիր թեյեր հաստ ու բարակ,
Որ ես հոգամ իմ ցաւեր:
Զէթ եմ ածել ահանջներդ,
Նոր շինել եմ շքտուրիկ,
Դէ՛ն, շուտ շարժիր լայն թեքերդ,
Ոստեր շինիր, սըրուլիկ:
Տիգրանիկս գուլբա շունի,
Հանդ է գնում ոսաբաց,
Քարբիէլս շուխա շունի,
Միշտ անում է սուզ ու լաց:
Զըւայ շունինք, շաթու շունինք,
Ոչ սամոտէն ոչ պարան,

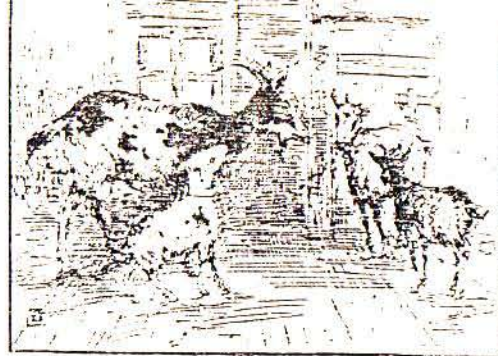

Այսպէս աղքատ դեռ եղած չենք,
 Կրտորւել է ամեն բան:
 Դեռ հարս էի, որ գործեցի
 Քանի կարպետ խալիչա,
 Բայց դրանցից շուտ զրկւեցի,
 Հիմա շունչիմ մի քեշա:

ՔՈՅՐ ՈՒ ԵՂԲԱՅՐ

Քոյրը խաղացնում էր եղբօր խաղալիքը, և կոտրեց յանկարծ: Եղբայրը բարկացաւ և յարձակւեց քրոջ վրայ որ ծեծի:
 — Դու ինձ մի ծեծի, ասեց քոյրը, ես քեզ կը համբուրեմ:
 Եղբայրը ամաչեց, և ներեց քրոջը:

ՈՒԼԵՐՆ ՈՒ ԳԱՅԼԸ

Լինում է շի լինում՝ մի այժմ:
 Այս այժը անտառումը մի տնակ է շինում և իր մեծ ու փոքր ուլերի հետ բնակում նրանում:

Ամեն առաւօտ այժը դուրս էր գնում արածելու, և գնալուց առաջ ասում էր ուլիկներին.

— Որդիք, դուռը պինդ փակեցէք, հանգիստ կացէք, և զբոսից ով որ գալու լինի, դուռը բաց չանէք: Դաշտից վերադառնալիս պողերով բախում էր տնակի դուռը և ասում.

Չալիկ-մալիկ ուլիկներ,
 Չալպրտուրիկ այծիկներ,
 Ելէք դուռը բաց արէք,
 Բերաններդ թաց արէք,
 Ես ձեզ համար կուրծս լի կաթ եմ բերել իւղալի:

Ուլերը բաց են անում դուռը, մայրը ծիծ է տալիս նրանց, կըրկին գնում արածելու:

Այս ամենը տեսնում ու լսում է գայլը: Նա մտքումը դնում է, որ ուլերին խաբելով՝ ներս մտնի նրանց տնակը: Մի օր երբ մայրը դուրսն է լինում, գայլը գալիս է

կամաց-կամաց, թաթով վարիւմ է դռանը և ասում.

Չալիկ-մալիկ ուլիկներ,
 Չալպրտուրիկ այծիկներ,
 Ելէք դուռը բաց արէք,
 Բերաններդ թաց արէք,
 Ես ձեզ համար կուրծս լի կաթ եմ բերել իւղալի:

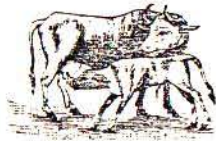
Ուլերը մի լաւ ականջ են դրնում և հասկանում են, որ դուռը բախողը իրանց մայրը չէ, և պատասխանում են. — Դու մեր մայրը չես. մեր մօր ձայնը քաղցր է ու բարակ, իսկ քո ձայնը հաստ է ու խոպոտ. մեր մայրը դուռը պողերովն է բախում, իսկ դու չանգրտում ես ձանկերովը: Մի քիչ սպասիր, ահա մեր մայրը կը գայ, քաջ Բողարն էլ հետը:

Բողար շան անունը որ լսում է գայլը, իսկոյն հեռանում է սուս ու փուս:

Ուլերի մայրը գալիս է, գովում է ուլիկներին և ասում. «Դուք լաւ էք արել, որդիք, որ դուռը բաց չէք արել, եթէ ոչ՝ նա ձեզ ամենքիդ էլ կուտէր»:

ԿՈՐԱԾ ՀՈՐԹԸ

Ձիւն էր դալիս փաթիլ-փաթիլ,
 Հեան էլ անձրև կաթիլ-կաթիլ,
 Այդ միջոցին մի պառաւ կին
 Հորթ էր պտրում դաշտի միջին:
 Կովը եկաւ տաւարիցը,
 Կուրծ ու ծրծեր կաթով լիբը.
 «Հորթուկս ո՞ւր է», նա բառանչեց,
 Խեղճ պառաւին լացացըրեց:
 Մինչդեռ այսպէս պառաւ ու կով
 Ողբում էին լաց ու կոծով,
 Յանկարծ լուեց մի բարակ ձայն,
 Կովն իմացաւ, որ հորթն է այն:
 Կովը վազեց բառանչելով,
 Իսկ պառաւը տընքտընքալով,

Կորած հորթը մօրը գտաւ,
 Լիք ծրծերը բերանն առաւ:
 Ծրծեց բոլոր կաթն ու տկզեց,
 Տանտիկնոջը բան չթողեց,
 Բայց պառաւը այս անգամին
 Սիրով ներեց չար հորթուկին:

Բ Ա Ռ Ա Խ Ա Ղ

Պօղոսն ու Պետրոսը բառախա-
 փ էին տալիս: Պօղոսը վարժեաժ
 էր, իսկ Պետրոսը նոր էր սովո-
 յում:
 Ահա թէ ինչպէս էին խաղում:
 Պօղոս. Պետրոս, ասա, տունը:
 Պետրոս. Տունը:
 —Քեզ կձի շունը:

—Ասա դուրը.
 —Դուրը:
 —Ընկնիս ջուրը:
 —Ասա պատ.
 —Պատ:
 —Ուտես թանկ սպաս:
 —Էլ չեմ ասում. հիմա ես կը-
 հարցնեմ քեզ:
 —Լաւ, հարցրու:
 —Ասա ծիտ.
 —Ծիտ:
 —Ուտես մախոխ:
 —Այդ չեղաւ, Պետրոս: Ես ա-
 սում եմ ծիտ, դու ասում ես մա-
 խոխ. այդ ի՞նչպէս կարելի է. տես-
 նում ես՝ նման չեն: Դեռ սպասիր
 էլի ես կը հարցնեմ:—Ասա ծիտ է.
 —Ծիտ է:
 —Պետրոսն անմիտ է:

—Է՛հ, էլ չեմ ասիլ, ես անմիտ
 չեմ:
 —Լաւ, շարունակենք, էլ այդ-
 պէս չեմ ասիլ:—Ասա հաւ է.
 —Հաւ է:
 —Պետրոսը լաւ է:
 —Ասա սանձ.
 —Սանձ:
 —Պետրոսն ուտի տանձ:
 —Հիմա ես կը հարցնեմ:—Ասա
 սամի.
 —Սամի:
 —Շաքարը ծամի:
 —Ասա հաց.
 —Հաց:
 —Մի քիչ կաց:
 —Է՛հ, բաւական է. դու լաւե-
 րը չես իմանում:*

* Այս յօդածը երկուսով են կարդում. մէկը դառնում է Պօղոս և միւսը Պետրոս:

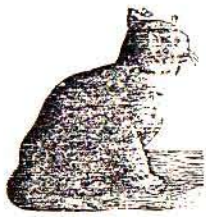

Ս Ա Գ

Սագիկ-մագիկ, իմ սիրունիկ,
 Ես քեզ կըտամ քաղցը կուտիկ,
 Որ դու ուտես, շուտ մեծանաս,
 Ուրախ ապրես, զըլարճանաս:

Երբ մեծանաս, մեծ սագ դառնաս,
 Ես կըլինդընեմ իմ մայրիկիս,
 Որ նա ժողէ քո փետուրներ
 Եւ ինձ համար շինէ բարձեր:

13

ԿԱՏՈՒ

Կատուն եկաւ,
 Փիսիկ, փ
 Հազար նազ
 Ինչպէս
 Դունչը սրբեց
 Թաթիկներով,
 Մազը սանդրեց
 Չանչիկներով,
 — Կատու, կատու,
 Է՞ր ես տրտում,
 Թէ՞ մկներն են
 Հիմա արթուն:
 Կատուն ասեց.
 — Միած, միած.
 Այսինքն թէ՛
 — Այն, այն:
 —

ՆՈՐ ՏԱՐԻ

Արի դու, արի,
 Քո գալը բարի,
 Սիրուն նոր տարի,
 Նոր օրեր բեր մեզ:
 Չիւն տուր սարերին,
 Մնձրև՝ արտերին,
 Կարկուտը շարին,
 Զով արևը՝ մեզ:

ԾԱՌԵՐԻ ԳԱՆԳԱՏԸ

Մեր տըւած փայտից կրակ են անում, տուն տաքացնում, թոնիրը վառում, կերակուր եփում, փափուկ հաց թխում, ուտում, կշտանում, բայց մեզ չեն պահում և չեն պահպանում, այլ անգութ կերպով մեզ կտրատում են, մեզ փշացնում, ոչնչացնում:

Մեր գերաններից շինում են տներ, գոմեր, մարաքներ, ժամեր ու վանքեր. մեր տախտակներից յատակ, առաստաղ, աթոռ, պահարան, սեղան, նստարան, դուռ ու պատուհան, և այլ շատ տեսակ կահ ու կարասիք: Բայց մեզ չեն պահում, մեզ չեն խնայում:

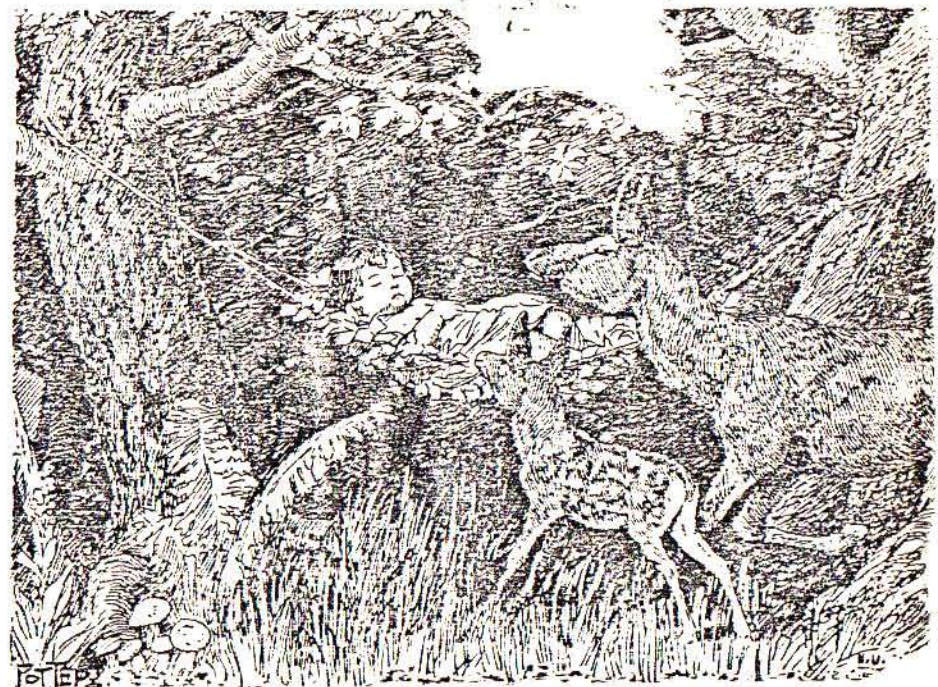
Մեր գերաններից ու տախտակներից կամուրջ են շինում՝ գետերով անցնում. սայլեր են շինում, ամեն ինչ կրում. գութան են շինում՝ հողերը հերկում. լուծ, սամի շինում՝ եղ, գոմէշ լծում. օրօրոց շինում՝ մանկիկ օրօրում. նաւեր են շինում՝ ծովի մէջ լողում: Բայց մեզ չեն պահում, մեզ չեն պահպանում:

Ո՞վ չի տանձ կերել կամ կարմիր խնձոր. նուր ու սերկևիլ, կեռաս ու սալօր. դեղձ կարմրաթուշիկ, ծիրան անուշիկ: Հապախաղողը... և քանի տեսակ. կանաչ ու կարմիր, թուխ-թուխ ու սիպտակ, և այդ ամենը մարդիկն են ուտում: Բայց մեզ չեն պահում, մեզ չեն պահպանում:

Սելօք մանուկներ, դուք որ մեծանաք, մեզ խնայեցէք, մեզ պահպանեցէք և ձեր հանգերում, ձեր պարտեզներում ծառեր տընկեցէք:

ԱՆՏԱՌԻ ՄԱՆՈՒԿԸ

Անտառի խորքում մի ճօճ կար կապած և նրա մէջ մի մանուկ դրած: Հաց էր լինում մանուկը: Մայր չըկար մօտը որ ծիծ տար, հայր չըկար, որ պահանէր: Անտառումը մարդ չըկար:

Մի գթոտ պախրակով, կաթնալից կրծքով, եկաւ ճօճ մօտ իր հորթուկի հետ և տխուր ձայնով երեխին ասեց.

Սիրուն երեխայ, որք ես մնացել,
 Քո անբախտ մօրը գերի են տարել.
 Նա գնաց, կորաւ, էլ յետ չի գալու,
 Էլ ոչ մի անգամ քեզ ծիծ չի տալու:
 Նա քեզ փաթաթեց լայն տերևներով,
 Ծօճի մէջ կապեց «նանիկ» ասելով:

Նա լայց էր լինում աղի արցունքով,
Իր վերջին նանիկն ասում էր լալով.

«Մեծատերև թաթառոր,

«Մանրատերև ոտառոր,

«Բամին կանի՝ ժած կը տայ,

«Պախրէն կը գայ՝ ծիծ կը տայ»...

Անա եկել եմ, որ քեզ ծիծ տամ ես,

Պահեմ պահպանեմ, իմ հորթուկիս պէս:

2

Պախրան ծիծ տրւաւ երեխին, երեխան կշտացաւ ու
Քնեց, Պախրան իր հորթին թողեց երեխի մօտ, իսկ ինքը
զգաց մօտերբում արածելու, որ կաթը շատացնի, և գայ
երկուսին էլ ծիծ տայ: Հորթը մնաց երեխի մօտ, օրօրեց
նրան և նանիկ ասեց.—

Նանիկ-արա, նանիկ, նանիկ-

Նանիկ արա, սիրո՞ւն մանիկիկ.

Անա կը գայ իմ մայրիկը,

Կուրծ ու ծրծեր կաթով լիքը.

Ամեն գետնի նա չի նստում,

Ամեն մի խոտ չի արածում.

Նա չի խմում ամեն ջրից,

Աղ չի լիզում ամեն քարից.

Նա սարէսար ման է գալիս,

Որք է գտնում ծիծ է տալիս.

Որտեղ որ է, ա՛նա կը գայ,

Ինձ էլ, քեզ էլ կուշտ ծիծ կը տայ.

Նանիկ արա, նանիկ, նանիկ,

Նանիկ արա, սիրո՞ւն բալիկ...

Պախրան կուրծը լիքը յետ դարձաւ արօտատեղից և
ծիծ տրւաւ երեխին էլ, հորթին էլ

Ով որ տարով կը մեծանայ, մեր երեխան օրով մեծա-

ցաւ: Շատ շանցաւ, նա դուրս եկաւ ճօճիցը, մէկ օր չօ-
րեքթաթ տրւաւ, մըւս օրը ոտրի կանգնեց, մի քանի ան-
գամ սահեց, վայր ընկաւ, լայց շուտով ամրացաւ և սկսեց
պախրի հետեից վազվել:

3

Մի թագաւոր որդի չունէր. երազումը ասեցին. «Թա-
գաւոր, Աստուած քեզ մի որդի պիտի տայ անտառի խոր-
քումը:

Մէկ անգամ այս անգաւակ թագաւորը որսի գնաց իր
որսորդների հետ: Շատ ման եկան, ոչինչ չը գտան, բայց որ
հասան անտառի խորքը, այնտեղ մի պախրի հետք գտան
և նրա մօտ մի երկխի ոտնատեղեր:

Ամենքը մնացին զարմացած և չէին հաւատում որ երե-
խի կը լինի ոտնատեղերը. բայց թագաւորը իսկոյն յիշեց իր

Երազը և հրամայեց որսորդներին, որ Երեխի հետքը քշեն
և ուր որ լինի՝ գտնեն նրան:

Որսորդները գնացին և երկու ժամ շանցած, մի սիրուն
տղայ բերին թագաւորի մօտ և պատմեցին, թէ ինչպէս
գտան Երեխին պախրի ու նրա հորթի հետ:

Թագաւորը շատ ուրախացաւ, երեխին զրկեց, համբու-
րեց և անունը դրաւ Պախրատուր:

Պախրատուրը մեծացաւ թագաւորի պալատումը, լաւ
ուսում առաւ, վերջը դառաւ թագաւոր և մեծ զօրքով
գնաց գերութիւնից ազատեց իր մօրը:

ՈՐԲԻ ՊԱՆՈՂՆ ԱՍՏԻԱԾ Է

Փայլուն արևը արդէն մայր մտաւ,
Լուսինն էլ շուտով գնաց թաք կացաւ,
Գիշերւայ մութը աշխարհս պատեց
Եւ աշնանային ցուրտ քամին փչեց:
Ամեն մարդ քաշւեց իր տունը մտաւ,
Ամեն երեխայ մօր գիրկն ընկաւ,
Միայն խեղճ որբը, որ չունէր հայր, մայր,
Ոչ մի ազգական, ոչ քոյր, ոչ եղբայր,
Ոտքերը բոբիկ, տկլոր ու քաղցած,
Մի տան պատի տակ մնաց կուշ եկած:
Բարի տանտէրը վերևից նայեց,
Մեր թշառ որբին ներս հրաւիրեց,
Եւ այնուհետև տարաբախտ տղան
Ունէր իր համար տէր ու տիրական:

